

**Рішення спеціалізованої вченої ради ДФ 76.053.2025/ ID 8956
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувач ступеня доктора філософії **ТУРЛАКОВ Ігор Дмитрович** народився 27 липня 1970 року. Громадянин України. Освіта вища: в 2005 році закінчив Одеський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України за спеціальністю «Управління проектами». Навчається в аспірантурі в Одеському національному університеті імені І.І. Мечникова, Міністерство освіти і науки України, м. Одеса з 2021 року до цього часу, успішно виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Психологія».

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 76.053.2025 утворена наказом ректора Одеського національного університету імені І.І. Мечникова № 882-18 від 29 квітня 2025 р. у складі:

Голови спеціалізованої вченої ради – Оксани КОНОНЕНКО, доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Рецензентів:

Наталії РОДІНИ, доктора психологічних наук, професора, завідувача кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Світлани ЧАЧКО, кандидата психологічних наук, доцента, доцента кафедри загальної психології і психологічного консультування Одеського національного університету імені І.І. Мечникова

Опонентів:

Лариси ЗАСЄКИНОЇ, доктора психологічних наук, професора, професора кафедри загальної та клінічної психології Волинського національного університету імені Лесі Українки

Віталія ЛУНЬОВА, кандидата психологічних наук, доцента, доцента кафедри загальної і медичної психології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця МОЗ України

на засіданні 23 червня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань з 05 Соціальні та поведінкові науки Турлакову Ігорю Дмитровичу на підставі публічного захисту дисертації «Особливості взаємозв'язку психологічних ресурсів у осіб, що переживають хронічний стрес» за спеціальністю 053 Психологія.

Дисертацію виконано у Одеському національному університеті імені І.І.Мечникова

Науковий керівник Кіреєва Зоя Олександрівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології і психологічного консультування Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного українською мовою. У дисертації містяться нові науково

обґрунтовані результати дослідження. Дисертантом вперше встановлено особливості взаємозв'язку психологічних ресурсів у осіб, що переживають хронічний стрес під час повномасштабного вторгнення; побудовані моделі ресурсної сфери згідно з моделлю «BASIC Ph»; встановлено роль досвіду як ресурсу у переживанні хронічного стресу; статистичні розбіжності в ресурсній сфері у досліджуваних різного віку і досвіду переживання повномасштабного вторгнення; показано, що рівень резильєнтності з збільшенням досвіду переживання війни статистично не змінюється; уточнено взаємопов'язаність ресурсів, що представляють модальності в моделі «BASIC Ph»; вплив віку на особливості взаємозв'язку психологічних ресурсів в ситуації хронічного стресу; потенціал теперішнього в забезпеченні долаття викликів й зберіганні ресурсів; зазначено, що існує девіація моделі збалансованої часової перспективи; виснаження ресурсів при якій прокрастинація виступає стратегією уникнення; дістало подальшого розвитку: уявлення про те, що з досвідом життя зростає кількість реалістів з обґрунтованими очікуваннями; уявлення про особливості психологічних ресурсів осіб, що є прокрастинаторами, нереалістичними оптимістами і тих, хто не відчуває стрес під час війни. Наукові результати, представлені в роботі, є особистим теоретичним і практичним внеском здобувача.

Дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 року № 44 зі змінами внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 року та №502 від 19.05.2023 року

Здобувач має 3 публікації, серед яких 3 статті у виданнях з психології, включених до переліку наукових фахових видань України, та 1 публікації у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій:

1. Турлаков І.Д. Кіреєва З.О., Взаємозв'язок резильєнтності та копінг-стратегій осіб під час війни. Наукові перспективи, 2024. № 2(44). С. 1321-1332. [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-1321-1332](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-1321-1332)

Турлаков І.Д., Чернілевська-Ісайко О.В. Особливості взаємовпливу психологічних ресурсів особистості, що підвищують резильєнтність в умовах війни. Науковий журнал з соціології та психології "Габітус". Вип.60, 2024 С.180-184. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2024.60.28>

Турлаков І.Д. Особливості взаємозв'язку психологічних ресурсів у осіб, що переживають стрес під час війни Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи № 3(65) 2024 Т.1 С. 175-188

<https://doi.org/10.33216/2219-2654-2024-65-3-1-175-187>

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження:

Родіна Наталія Володимирівна доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Оцінка позитивна. Висловлені рецензентом зауваження:

1. В дисертації встановлений факт майже постійного рівня резильєнтності, що спостерігається у осіб з різним досвідом переживання війни. Чи можете Ви пояснити це, використовуючи модель «BASIC Ph»?

2. Оскільки дисертація присвячена особливостям взаємозв'язку психологічних ресурсів у осіб, що переживають хронічний стрес, то надайте визначення поняттю «хронічний стрес».

3. У науковій новизні Вашого дослідження «показано особливості психологічних ресурсів осіб, що є прокрастинаторами, нереалістичними оптимістами і тими, хто не відчуває стрес під час війни». Прошу падати більш детальне визначення та посилання на ці визначені класифікації, а саме хто відноситься до прокрастинаторів; хто відноситься до нереалістичних оптимістів та які в них особливості психологічних ресурсів.

4. В дисертаційній роботі іноді зустрічаються стилістичні неузгодженості та помилки.

Чачко Світлана Леонідівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної психології і психологічного консультування Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Оцінка позитивна. Висловлені рецензентом зауваження:

1. В роботі зазначено, що резильєнтність й досвід входять до всіх модальностей й сприяють розвитку життєстійкості. Бажано було б надати визначення резильєнтності, якого дотримується здобувач, або власного, оскільки в науковій літературі спостерігається велика кількість визначень й відсутність консенсуса.

2. Потребує додаткового пояснення позиція автора щодо питання - з чим може бути пов'язана встановлена в результаті дослідження девіація часової перспективи.

3. В дисертаційній роботі іноді зустрічаються стилістичні неузгодженості та технічні помилки.

Засєкіна Лариса Володимирівна, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної та клінічної психології Волинського національного університету імені Лесі Українки. Оцінка позитивна. Висловлені опонентом зауваження:

1. У теоретичному аналізі підрозділу 1.1. розглядається поняття стресу, його види, еволюція уявлень про стрес, які розвивалися у різних наукових напрямках, а також механізми його подолання. Окрему увагу приділено феномену хронічного стресу. Водночас поза увагою залишається важливе сучасне поняття тривалого травматичного стресу (ТТС) (Goral et al., 2021; Zasiiekina et al. 2024; Frankova et.al., 2025), яке безпосередньо пов'язане з переживанням хронічного стресу, водночас має власну специфіку. Виявлення відмінностей між цими поняттями дало змогу б долучитися до актуальних дискусій, ініційованих ВООЗ, щодо доцільності введення терміна ТТС до наукового обігу в межах психотравматології. Зокрема, досі тривають дискусії щодо доцільності виокремлення ТТС як окремої категорії, або ж чи вже наявні поняття хронічного стресу та травматичного досвіду повністю охоплюють його зміст. Також не зовсім обґрунтованим видається виклад аналізу життєвих

ситуацій і життєвих подій на стор. 27. Вважасмо, що автору було б доцільніше зосередитися на чітких узагальненнях щодо хронічного стресу, його типології та виокремленні того, що саме буде розглядатися в подальшому емпіричному дослідженні. На стор. 37 автор гарно описує травматичний стрес як загрозу для ресурсів особи, оскільки травматичний довід перевищує ці ресурси, водночас, дає аналіз літератури з травми військових. Цікаво було б навести дані про військову травму у цивільних, адже саме вони складають вибірку дослідження.

2. У роботі гарно подано опис вибірки дослідження. Водночас деякі аспекти потребують уточнення. Наприклад, автор формує вибірку у віці від 17 до 55 років. Це викликає інтерес, адже більшість психодіагностичних методик стандартизовані та мають високу психометричну валідність саме для осіб віком від 18 років. Також бажано було б провести аналіз статистичної потужності (power analysis) вибірки, аби переконатися, що вибірка має достатню кількість учасників для виявлення статистично значущих ефектів. Цікаво було б дізнатися, яким чином групувалася вибірка, який метод рекрутації застосовувався. А також розподіл за статтю, освітнім рівнем, соціально-економічним статусом та іншими демографічними показниками. При описі вибірки за досвідом переживання війни варто було б чіткіше описати кількість досліджуваних у кожній групі, а також продублювати цю кількість в усіх поданих таблицях у розділі 3, у яких висвітлено цю змінну.

3. На стор. 99, автор надає нам інформацію про те, що як відомо, «кореляційна матриця є квадратною таблицею, де на перетині рядків і стовпців вказані коефіцієнти кореляції між відповідними параметрами». Але цікаво, що результати подаються не в цій квадратній таблиці, а лінійно у тексті, що є незручним для сприйняття. У таблиці 3.10 подано результати порівняння різних вікових груп за допомогою U-критерію Манна-Вітні. Проте незрозуміло, чому автор не застосовує однофакторний дисперсійний аналіз ANOVA, який є більш надійним і потужним статистичним методом для порівняння більше ніж двох груп у параметричних даних. Якщо ж вибір непараметричного критерію зумовлений невідповідністю даних припущенням ANOVA (наприклад, порушення нормальності розподілу чи гомогенності дисперсій), це слід чітко обґрунтувати у тексті.

4. В роботі є певні неточності, описки та помилки. Так, на стор. 27 автор зазначає про гострий стрес у невеликих дозах; на стор. 78 зазначається, що в роботі використано термін переживання і переживання. Мабуть, мається на увазі переживання й проживання. В будь-якому разі це потребує роз'яснення.

Луньов Віталій Євгенійович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної і медичної психології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця МОЗ України. Оцінка позитивна. Висловлені опонентом зауваження:

1. В роботі використано модель BASIC Ph, як базову, проте було б доцільним кожен модальність дослідити й пов'язати з психологічними ресурсами людини не тільки на основі теоретичного аналізу, а й емпірично встановити їх зв'язок.

2. В своїй роботі ви зазначили, що у респондентів 26-40 років при

збільшенні досвіду переживання війни рівень соціальної активності знижується, а у респондентів старших за 41 рік підвищується. З чим ви це пов'язуєте?

3. Вами досліджено розбіжності в моделях прокрастинаторів, нереалістичних оптимістів й тих, хто не відчуває стрес. Чим обумовлений науковий інтерес до цих груп досліджуваних. і тоді, чого ви не дослідили і порівняли респондентів з низьким і високим рівнем резильєнтності?

4. Вами продемонстровано, що рівень резильєнтності з збільшенням досвіду переживання війни статистично не змінюється, як ви це інтерперетуєте.

Кононенко Оксана Іванівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної психології Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Оцінка позитивна, без зауважень.

Здобувач надав обґрунтовані відповіді на висловлені зауваження опонентів та рецензентів, а також на інші питання та показав високий науковий рівень в ході дискусії. Зазначені зауваження не впливають на основні наукові висновки та загальне позитивне враження від дисертаційної роботи.

Результати відкритого голосування:

Подано голосів - п'ять

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» - немає,

« Утримались» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 76.053.2025 Одеського національного університету імені І.І. Мечникова присуджує Турлакову Ігорю Дмитровичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова спеціалізованої вченої ради

Оксана КОНОНЕНКО

ОСОБИСТИЙ ПІДПИС ПІДТВЕРДЖУЮ
Перший проректор ОНУ ім. І.І.Мечникова

Майя НІКОЛАЄВА

"23" серпня 2025 р.

